

KLIMA ØSTFOLD 2018

Klima Østfold er et samarbeid mellom kommunene, fylkeskommunen i Østfold og Fylkesmannen i Oslo og Viken for planlegging og gjennomføring av tiltak for reduksjon av klimagassutslipp og energiforbruk.

Formålet er å styrke arbeidet for å oppnå partenes egne vedtatte klimamål. Østfold vil bidra til å nå Parisavtalens ambisjoner om å begrense temperaturstigningen til godt under 2°C, helst under 1,5°C, sammenliknet med førindustriell tid. Klima Østfold vil bidra til at de nasjonale klimamålene nås.

Det skal samarbeides om prosjekter og tiltak som er forenlig med kommunenes klima- og energiplaner, samt andre kommunale planer. Arbeidet organiseres gjennom en årlig handlingsplan for Klima Østfold-samarbeidet.

Klima Østfold skal ikke være en erstatning for kommunalt klima- og energiarbeid, men en styrking og ressurs for partnernes egen måloppnåelse.

Innhold

Oppsummering	4
Klimarådet og Arbeidsutvalget	5
Arrangementer 2018	6

I. PROSJEKTER & CASE

Samarbeid om ny klimakurs	7
Østfolds ungdom brenner for klima og miljø	9
Kart over klimatiltak i Østfold	9
Sarpsborg kommune tildelt tidenes første Klima Østfold-pris	10
Trygge sykler til barn og unge	10
Kongeveien skole ble "helt konge"	11
Innkjøp av elektriske drosjetjenester	11
Fornybare drivstoff i indre Østfold	12
Kutter ut diesel i korntørking	12
Hoffleverandør fra Østfold	13

II. MIDLER & GJENNOMFØRING

Kommunikasjon og formidling	14
Samarbeid og koordinering med andre nettverk og aktører	16
Prosjektutvikling og søknadsuttelling	17
Regnskap 2018	18
Status - Handlingsplan 2018	20

OPPSUMMERING

2018 har vært et ekstraordinært år i Klima Østfold-samarbeidet.

Nettverkets temaer og aktiviteter har siden 2012 vært fundert på de eksisterende Klima- og energiplanene til kommunene. For første gang har vi samarbeidet om å utvikle felles faglig grunnlag for kommunenes og fylkets nye klimaplaner, og med involvering av samfunnsaktører. Klimakontakter (kommunes kontaktperson i samarbeidet) og andre medarbeidere i kommunene har lagt ned mye arbeid i temagruppene. Prosjektet vil gjøre det lettere for kommunene som i de kommende årene skal lage nye klimaplaner.

Gjennom dette arbeidet har vi samarbeidet tettere og blitt bedre kjent enn gjennom tidligere arbeidsformer. Dette lover godt for hvordan vi skal jobbe fremover i «normalår».

Vi har hatt eksepsjonelt mange arrangementer for å involvere samfunnsaktørene i klimaplanarbeidet. Samtidig har andre prosjekter pågått for fullt med sine samlinger, kurs og arrangementer. Både prosjektene og klimaplanseminarene var spredt over hele fylket og ga faglig påfyll som er relevant for alle kommuner, uavhengig av stadium i klimaplanarbeid.

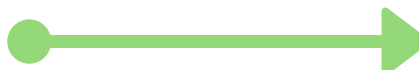
I tillegg til det Østfoldkommunene gjør *sammen* gjennom Klima Østfold jobbes det også godt med andre klimatiltak i kommunene, noe som reflekteres i Klimasats-søknader fra Østfold til Miljødirektoratet og i nominasjoner til Klima Østfold-prisen. I denne årsrapporten presenteres resultater og aktiviteter som er i regi av Klima Østfold eller prosjekter der Klima Østfold er med.

Regnskap 2018

Side 18

Status - Handlingsplan 2018

Side 20

KLIMARÅDET OG ARBEIDSUTVALGET

Klimarådet 2018 ble avholdt 28. februar på Støtvig hotell, der ny samarbeidsavtale for forlengelse av Klima Østfold ble signert. Seminaret før klimarådsmøtet markerte starten for klimaplanarbeidet med presentasjoner av ZEROs Marius Holm og René Rafshol, leder for Klima Østfold.

– Det grønne skiftet er godt i gang. Både globalt, nasjonalt og lokalt. Det er veldig godt i gang i Østfold. Men skal man komme videre må man ha planer. Jeg er privilegert som kan snakke i overskriftsnivå, men de som skal gjøre dette arbeidet, må gjøre det ordentlig. Til det trenger man solide og gode klima- og energiplaner. Dette her er blanding av teknikk, økonomi og psykologi. Det er viktig at man gjør en faglig dyktig jobb og at man forankrer det i byen eller bygden sin. Det er viktig at dette er noe alle syns er ålreit, og tenker at dette skal vi få til sammen. Lykkes man med dette tror jeg man kan få det veldig gøy i Østfold, sa Marius Holm fra scenen.

René Rafshol sa i sin innledning;

– For å lykkes med klimaplanarbeidet trenger vi hjelp fra hele Østfoldsamfunnet, fra bedrifter til frivillige organisasjoner, fra forskere til den enkelte innbygger. Det vil inviteres til verksteder og andre kanaler for diskusjon, kompetanseheving og innspill, sa leder for Klima Østfold, René Rafshol.

Arbeidsutvalget lanserte Klima Østfold-prisen som for første gang ble delt ut (se egen omtale).

Arbeidsutvalget håndterer saker underveis i året på vegne av Klimarådet. Arbeidsutvalget ble i 2018 utvidet med ett medlem og består av René Rafshol - Råde (leder), Kari Agerup - Fredrikstad, Knut Espeland - Spydeberg, Saxe Frøshaug - Trøgstad og Cecilie Agnalt - Fylkeskommunen. Arbeidsutvalget har hatt tre møter (12. februar, 25. juni og 21. november). For tredje året på rad var noen AU-medlemmer på Zerokonferansen for å lære om klimaløsninger og la seg inspirere.

Mange ordførere har åpnet møter og arrangementer i klimaplanprosjektet i 2018.

Leder René Rafshol representerte Østfold fylkeskommune og Klima Østfolds prosjekt «Uttesting av fossilfrie maskiner» på et møte mellom Klima- og miljøminister Ola Elvestuen og kommunesektoren. Hensikten med møtet var å fremme gode eksempler på samarbeid om klimaløsninger mellom stat og kommune som statsråden tok med til dialogene om økning i klimaambisjoner før Klimatoppmøtet i Polen i november 2018.

ARRANGEMENTER 2018

Tabellen under viser arrangementer i 2018 hvor Klima Østfold har vært arrangør eller medarrangør. Som oversikten viser er mange av arrangementene knyttet til klimaplanarbeidet.

Arrangementene i klimaplanprosjektet er sortert etter målgruppe. Målene med samlingene var dels å dele ny kunnskap fra dyktige foredragsholdere, dels å få innspill til klimaplanarbeidet og ikke minst å knytte kontakter for det videre arbeidet.

Målgruppe - det offentlige:

- 28.02.2018 - Oppstartsamling og klimarådsmøte - Larkollen - 26 deltakere
- 28.02.2018 - Kickoff for administrasjon - Larkollen - 35 deltakere
- 24.10.2018 - Innføring i grønn kommuneøkonomi - Fredrikstad - 55 deltakere
- 27.11.2018 - Internasjonal klimakommunikasjonskonferanse - Moss - 50 deltakere
- 14.11.2018 - Avslutningskonferanse Fossilfri2030 - Strømstad - 60 deltakere

Målgruppe - Næringslivet og det offentlige:

- 15.10.2018 - Østfolds energisystem i lav- og nullutslippssamfunnet - Halden - 35 deltakere
- 26.10.2018 - Klimasmart stedsutvikling og mobilitet - Råde - 40 deltakere
- 31.10.2018 - Klimavennlig bygg 2.0: Materialer og fossilfrie byggeplasser - Askim - 46 deltakere

Målgruppe - Næringslivet:

- 15.11.2018 - Frokostmøte: Fremtidens handel - Askim - 41 deltakere
- 16.11.2018 - Østfoldindustiens videre klimaomstilling - Sarpsborg - 25 deltakere
- 14.11.2018 - Energiforum Østfold: Frokostmøte om klimapartnere - Sarpsborg - 24 deltakere

Målgruppe - Befolkning:

- 19.04.2018 - Ungdommens fylkesråd om klima - 75 deltakere
- 19.11.2018 - Styret for ungdommens fylkesråd - 12 deltakere
- 16.11.2018 - Eldrerådet - 9 deltakere
- 14.11.2018 - Flerkulturelt råd - 9 deltakere
- 16.11.2018 - Fylkesrådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne - 8 deltakere
Workshops på skoler
- 04.11.2018 - Kristin Halvorsen utfordrer Fredrikstad på klima - Fredrikstad - 80 deltakere

Målgruppe - Landbruket:

- 31.10.2018 - Klimakalkulator for jordbruk - Sarpsborg - 72 deltakere
- 01.11.2018 - Skogskjøtsel som klimatiltak - Ørje - 18 deltakere

Klimasmart landbruk Østfold:

- 02.01.2018 - Inspirasjonsdag for alle lærere på Kalnes VGS - Sarpsborg - 98 deltakere
- 17.01.2018 - Kurs 3 fossilfrie energikilder, varmepumpeteknologi - Mysen - 36 deltakere
- 26.01.2018 - Inspirasjonsdag for agronomielever fra Kalnes og Tomb VGS - Sarpsborg - 95 deltakere
- 15.03.2018 - Energieffektiv traktorkjøring, Tomb VGS - Råde - 24 deltakere
- 16.03.2018 - Energieffektiv traktorkjøring - Halden - 12 deltakere
- 11.04.2018 - Etablering av gårdsvarmeanlegg - Halden - 49 deltakere
- 13.06.2018 - Fossilfrie løsninger - Pilotgårder for energianalyse - Råde - 45 deltakere
- 10.08.2018 - Gjennomføring av foredrag og stand, Klimalåven Markens Grøde - Rakkestad - 1360 deltakere
- 17.10.2018 - Fagdag fossilfri korntørker - Rakkestad - 75 deltakere
- 07.11.2018 - Fagdag drenering Kalnes VGS - Sarpsborg - 79 deltakere
- 15.11.2018 - Fagdag drenering Mysen VGS - Mysen - 44 deltakere

Øvrige arrangementer:

- 24.04.2018 - Biogas for dummies - Fredrikstad - 30 deltakere (i tilknytting til Biogas2020-konferansen, som hadde 400 deltakere)
- 25.05.2018 - Dialogkonferanse: Fossilfrie råd til folk og firmaer - Sarpsborg - 10 deltakere
- 07.06.2018 - Seminar og verksted om infrastruktur for fornybare drivstoff til Indre Østfold - Askim - 28 deltakere
- 29.08.2018 - Klimakommunikasjonsworkshop for klimakontakter, kommunikasjonsrådgivere og klimaplanansvarlige - Sarpsborg - 25 deltakere
- 11.09.2018 - Leverandørkonferanse persontransport for Fredrikstad kommune - 13 deltakere (Prosjekt innkjøp av klimaløsninger)
- 16.11.2018 - Dialogkonferanse renovasjonstjenester for Viken fylkeskommune - 11 deltakere (Prosjekt innkjøp av klimaløsninger)

SAMARBEID OM NY KLIMAKURS

Arbeidet med nye klima- og energiplaner i kommunene satte stort preg på 2018. Arbeidet har vært organisert i temagrupper som har bestått av fagpersoner fra kommunene, fylkeskommunen, Fylkesmannen og Klima Østfold-sekretariatet. Med utgangspunkt i temagruppene har det blitt gjennomført en rekke arrangementer for å utarbeide faktagrunnlag om status og forslag til virkemidler og tiltak fra ulike målgrupper. Se oversikt over arrangementer på side 6.

Del av et stort EU-prosjekt

Til klimaplanarbeidet ble Klima Østfold i mars innvilget 2 millioner i støtte fra EUs forsknings- og innovasjonsprogram Horisont 2020. Gjennom prosjektet PentaHelix skal vi samarbeide med regioner og kommuner i Latvia, Belgia, Spania og Kroatia om å utvikle bedre klimaplaner på en mer effektiv måte. Prosjektet er knyttet opp mot EUs klimaplannettverk "Covenant of Mayors" hvor nesten 8000 europeiske kommuner viser frem sitt arbeid med klimaomstilling. Klima Østfold var vertskap for et prosjektmøte i Moss i november, hvor vi gjennomførte et verksted om klimakommunikasjon. Styret i Energiforum Østfold (Klimapartnere) er referansegruppe for prosjektet.

Både det regionale og internasjonale prosjektet fortsetter i 2019.

Rapporter og underlag produsert i klimaplanprosjektet

- CICERO senter for klimaforskning: Hva betyr Parisavtalen for Østfold? En utslippsanalyse
- NIBIO – Norsk institutt for Bioøkonomi: Landbruk i kommunale klima- og energiplaner. En oversikt over kunnskapsgrunnlag og kilder
- Håndbok: Klimakutt og klimatilpasning i areal- og transportplanlegging
- Håndbok: Klimakommunikasjon i kommunen
- Transportberegningsverktøy – et excelark for beregning av klimagasskutt fra transport i kommunene
- Østfoldinger: Klimafotavtrykk fra ulike livstiler
- Sammenstilling av kommunestatistikk over klimagassutslipp i kommunene og forbruk av elektrisitet i kommunene.
- Faktaark og notater fra temagruppene

NYE KLIMAPLANER I ØSTFOLD TEMAGRUPPER

Det har vært mange involvert i arbeidet med utarbeidelse av felles grunnlag for klimaplaner. Arbeidet i temagruppene har gjort det mulig å involvere aktører fra sine respektive målgrupper gjennom alle arrangementene som har vært holdt. En stor takk til de involverte i temagruppene og til alle eksterne deltakere på arrangementene.

Næringsliv

Guro Nereng (leder), Klima Østfold
Kristine Bergseng Skjeggstad, Råde kommune
Trond Åge Langvik, Fredrikstad kommune
Steinar Normann, Østfold fylkeskommune

Offentlig virksomhet

Grete Rasmussen (leder), Fredrikstad kommune
Kristian Sirnes, Fredrikstad kommune
Tormod Lund, Fylkesmannen i Østfold
David Holan, Rygge kommune
Gyda Rølsfoss, Moss kommune
Elisabeth S. Mæhlum, Moss kommune
John Olav Aarum, Østfold fylkeskommune

Landbruk

Torstein Maguesten (leder), Østfold fylkeskommune
Harald Nøding Østvik, Halden kommune
Bjørn Ingar Holmen, Marker kommune
Anne Olsen, Rygge kommune
Harald Urstad, Rygge kommune
Egil Holme, Sarpsborg kommune
Sven Martinsen, Våler kommune
Kay Henrik Bucher, Fylkesmannen i Østfold

Mobilitet og stedsutvikling

Charlotte Aune Bryne (leder), Rygge kommune
Anneli Nesbakken, Halden kommune
Jonas Kruse Kjølstad, Halden kommune
Sten Erik Knive, Sarpsborg kommune
Siv-Thuva Jansson, Råde kommune
Espen Glosli, Rakkestad kommune
Vibeke Rosenlund, Rygge kommune
Liss Rambo, Østfold fylkeskommune
Elizabeth Austdal Paulen, Sarpsborg kommune

Innbyggere

Cecilie Kildahl (leder), Moss kommune
Bente Rostad Hansen, Råde kommune
Martin Winsvold Andersen, Rakkestad kommune
Martine Ringdal, Halden kommune
Anna Karin Eriksson, Rygge kommune
Vibeke Arnesen, Moss kommune
Ann Kristin Halvorsrud, Marker kommune

Kart og statistikk

Nadja Stumberg (leder), Østfold fylkeskommune
Farhad Rad, Østfold fylkeskommune
Tore Sandvik, Sarpsborg kommune
Lisa Sklett, Fredrikstad kommune
Lukas Sleboda, Moss kommune

Kommunikasjon

Maren Lunde (leder), Sarpsborg kommune
Martin Norderhaug, Østfold fylkeskommune
Marianne Bernecker, Våler kommune
Vibeke Weibell Eliassen, Moss kommune
Martin Vik, Halden kommune

Prosjektleder EU-prosjektet PentaHelix: Guri Bugge, ØFK

Prosjektleder Nye klimaplaner i Østfold: Guro Nereng, Klima Østfold (Hilde Rønning var prosjektleder i starten av 2018)

Prosjektmedarbeider: Erik Gathen Berg, Klima Østfold og Hilde Rønning, ØFK

Alle temagruppelederne deltok i prosjektets sekretariat.

Klima Østfold har per
januar 2019 mer enn 1200
følgere på Facebook.

NYE KLIMAPLANER I ØSTFOLD

ØSTFOLDS UNGDOM BRENNER FOR KLIMA OG MILJØ

Ungdommens fylkesråd er en arena for ungdom mellom 13 og 25 år, hvor de kan komme med synspunkter på saker som angår dem og også selv sette saker på dagsorden. UF skal fungere som et rådgivende organ for fylkestinget.

I 2018 var klima hovedfokus. Samlingen på Quality Hotel i Sarpsborg ble arrangert med foredrag av blant annet Natur og Ungdom, Fremtiden i våre hender, Miljøagentene, stortingspolitiker Freddy André Øvstegård og ble åpnet med en videohilsen fra klima- og miljøminister Ola Elvestuen.

De engasjerte ungdommene jobbet sammen for å komme opp med gode lokale løsninger på klimautfordringen. Resultatet ble et ønske rettet til fylkestinget om årlig klimafestival for å belyse nødvendige tiltak.

Andre viktige poeng fra samlingen var kollektivtrafikk, reduksjon av plastavfall, forbruk og kosthold.

Samlingen er en del av PentaHelix og var en mulighet for ungdom i fylket til å påvirke den kommende prosessen med utarbeiding av klimaplaner i Østfoldkommunene.

Det er nå over 1000
ladepunkter i Østfold, Follo
og Fyrbodal.

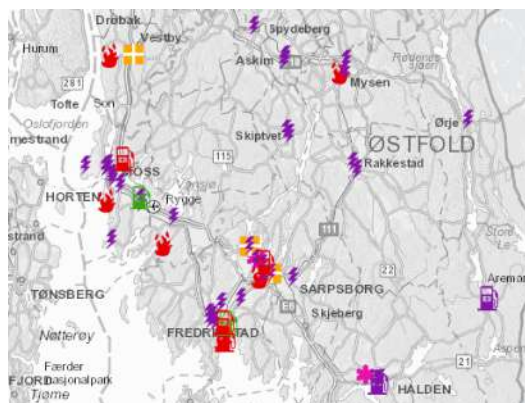
KART OVER KLIMATILTAK I ØSTFOLD

Vi vil at alle på en enkel måte skal få oversikt over klimatiltakene som finnes i Østfold.

I forbindelse med utarbeiding av klimaplaner, både i de forskjellige kommunene og fylket, ønsker vi nå å vise frem alle de forskjellige klimatiltakene som har blitt gjennomført og de som skal gjennomføres i Østfold.

Her kan du finne alt fra solcelleanlegg til fyllestasjoner for biogass. Kartet er under utarbeiding og vil være levende.

Se hele kartet på
www.klimaostfold.no/nyheter/klimatiltak-finner-ostfold/.

KLIMA ØSTFOLD-PRISEN

SARPSBORG KOMMUNE TILDELT TIDENES FØRSTE KLIMA ØSTFOLD-PRIS

Sarpsborg kommune ble tildelt den første Klima Østfold-prisen for sitt helhetlige arbeid for fossilfrie kommunale kjøretøy: For omstilling til nye og brukte elbiler, og for anbud som realiserte helelektriske og biogass-renovasjonsbiler. Utdelingen skjedde på Klimarådsmøtet 2018. Varaordfører Linda Engsmyr og klimakontakt Sten Erik Knive mottok prisen på vegne av kommunen.

Arbeidsutvalget var jury og begrunnet utdelingen med at «Sarpsborg kommune jobber helhetlig og på tvers av enhetene med temaet kommunen er nominert for. Og at arbeidet er en del av en overordnet og politisk forankret strategi politisk.»

Klima Østfold-prisen hyller gode klimatiltak i kommunene og skal deles ut hvert år.

De andre nominerte var:

- Halden kommune: Klimatiltak i Remmendalen Renseanlegg
- Hvaler kommune: Sandbakken miljøstasjon
- Spydeberg kommune: Områdeutvikling: Tronstad bo smart på bygda
- Fredrikstad kommune: Elektrisk byferie
- Moss kommune: Ladeinfrastruktur i Moss

PROSJEKT - FOSSILFRI TRANSPORT 2030 TRYGGE SYKLER TIL BARN OG UNGE

I samarbeid med Pedalen og Interreg-prosjektet Fossilfri2030 har vi i 2018 arrangert sykkel dager på skoler i Østfold. Dette vil vi fortsette med i 2019.

Sykling er positivt for folkehelsen, klima og miljø. Derfor har både Klima Østfold og kommunene i Østfold lenge hatt en bred satsning på dette området.

Satsningen har resultert i flere sykkel dager på skoler i Østfold. Her fikk elevene informasjon om hvordan man ferdes trygt på sykkel, samt muligheten til gratis reparasjon og sjekk av sin egen sykkel. Det ble utført i samarbeid med Pedalen og deres rullende sykkelverksted. Hovedmålet med arrangementene var at alle som ønsker skal ha mulighet til å sykle til skolen på en trygg måte

Interreg-prosjektet Fossilfri2030 har jobbet for fossilfri transport i Østfold og Follo de siste tre årene. Da med fokus på el, biogass, hydrogen og sykkel.

Deltakere i prosjektet var samtlige kommuner i Østfold, Follo og svenske Fyrbodal, samt Elbilforeningen og Grøna bilister.

Prosjektet videreføres i tre nye år. Les mer om prosjektet på www.fossilfri2030.no.

Totalt har det blitt gjennomført 893 utlån av elsykler på biblioteker i Østfold siden oppstarten i 2017.

PROSJEKT - PROSJEKTERING AV MASSIVTREBYGG

KONGEVEIEN SKOLE BLE "HELT KONGE"

Kongeveien barneskole ble ferdigstilt sent i 2018, mens Bergheim Bo- og aktivitetssenter ferdigstilles i første kvartal av 2019.

Begge byggene har motatt økonomisk støtte fra det statlige Klimasats-programmet. I 2016 søkte Klima Østfold, Hobøl kommune, Halden kommune og Rakkestad kommune sammen om støtte til «Merkostnader til prosjektering av massivtrebygg» som også er tittelen på samarbeidsprosjektet.

I søknaden ba vi om støtte til å etterstrebe at 6 kommunale bygg skulle oppføres i massivtre. Prosjektet har siden blitt utvidet til 7 bygg. Dette er idrettshall, kulturbygg, skoler, omsorgsboliger og demenssenter.

Per i dag vet vi at tre bygg realiseres i massivtre, to bygg blir bygget på konvensjonelt måte, og to bygg ligger an til å bli massivtre, men endelige beslutninger gjenstår.

Klima Østfold og kommunene skal samle erfaringene som er gjort og dele med andre kommuner.

Bygg i massivtre regnes som et klimatilskudd fordi det erstatter stål og betong.

Ettersom elementene blir prefabrikkert fra fabrikk er det mange fordeler forbundet med selve byggingen av byggene:

- Energiforbruket i byggeperioden er vanligvis 20% av tradisjonelt byggeri, fordi man slipper tørking.
- Mindre støv og renere arbeidsmiljø i byggeperioden.
- Lite avfall i byggeperioden.
- Rask byggetid.

PROSJEKT - INNKJØP AV KLIMALØSNINGER INNKJØP AV ELEKTRISKE DROSJETJENESTER

Det offentlige kjøper varer, tjenester og bygg og anleggsarbeider for over 520 milliarder hvert år. Offentlige anskaffelser spiller derfor en nøkkelrolle i omstillingen til lavutslippssamfunnet gjennom krav og kriterier som stilles til det som kjøpes inn. I 2018 startet derfor prosjektet «innkjøp av klimaløsninger» opp.

Fredrikstad kommunen skal inngå ny rammeavtale på persontransporttjenester, og er et av innkjøpene prosjektet bistår for at også drosjenæringen skal ta i bruk fossilfrie transportløsninger. Det har blant annet blitt gjennomført en leverandørkonferanse med markedsaktører, og kommunen har satt av 500 000 NOK til ladeinfrastruktur til drosjenæringen. Formålet er å bidra til omstilling i en næring som ikke har holdt tritt med utviklingen i samfunnet for øvrig. Innkjøpet vil bli gjennomført i 2019.

Prosjektet startet i mai 2018 og har en varighet på 2 år til mai 2020. Prosjektleder Erik Gathen Berg, med støtte fra kompetente ressurspersoner, tilbyr veiledning i flere innkjøpsprosesser i (fylkes)kommunene for å oppnå gode klimaløsninger.

Prosjektet er støttet av midler fra Klimasats og Østfold fylkeskommune.

Prosjektets hovedfokus er å finne gode klimaløsninger på innkjøp av kjøretøy og transportintensive varer og tjenester og å dele erfaringer på tvers av kommunegrensene.

Les mer om prosjektet på <https://klimaostfold.no/innkjop-av-klimalosninger/>

Totalt har 238 elsykler blitt tatt i bruk av kommuner i Østfold. 136 i 2018.

BIOGASS-SATSING

FORNYBARE DRIVSTOFF I INDRE ØSTFOLD

I juni ble det gjennomført seminar og verksted i Askim om mulighetene for fyllestasjoner for biogass, hydrogen og hurtigladestasjoner i Indre Østfold, Rakkestad og Våler. Formålet med seminaret var å koordinere næringsliv, kommuner og drivstoffaktører om hvor det kan være grunnlag for ny infrastruktur for fossilfri transport i regionen og få bedre kjennskap til offentlige støtteordninger.

Arrangementet samlet over 25 deltakere og det ble sett nærmere på mulige lokasjoner for ny infrastruktur. Seminaret la grunnlag for videre satsing i regionen og for arbeidet med å etablere den første fyllestasjonen for biogass i indre Østfold-regionen. Dette er i tråd med Østfold fylkeskommune sin satsning på biogass gjennom samarbeidet Biogass Oslofjord.

Biogass Oslofjord skal stimulere til en velfungerende biogassverdikjede i Oslofjordregionen.

Samarbeidet jobber for å realisere potensialet som ligger i en bærekraftig og regional utnyttelse av energiressursene i gjødsel, avløpsslam, matavfall og organisk næringsavfall i Oslofjordregionen.

Biogass Oslofjord består av Østfold fylkeskommune, Oslo kommune, Telemark fylkeskommune, Vestfold fylkeskommune, Buskerud fylkeskommune og Akershus fylkeskommune. Prosjektet varer minst frem til 2021.

Les mer om prosjektet på www.biogassoslofjord.no.

KLIMASMART LANDBRUK ØSTFOLD

KUTTER UT DIESEL I KORNTØR KING

Østfolds bønder vil bli mer klimasmarte og skal blant annet tørke kornet sitt med fossilfri energi.

Landbruket står for ca åtte prosent av Norges klimagassutslipp og Norges Bondelag har satt som mål å drive fossilfritt innen 2030. Det betyr at det er flere store endringer som er på vei inn i landbruket. Den gode nyheten er at mange løsninger finnes, og mange allerede er økonomisk forsvarlig.

Korntørker er viktige for at bøndene skal kunne lagre sitt eget korn på gården, og dermed bidra til forsyningssikkerhet. De store varmluftstørkene trenger stor effekt og krever mye energi, og fyres som oftest med diesel. Dette var tema på en av Klimasmart Landbruk Østfolds mange samlinger i 2018.

Ifølge bønder som har gjennomført omleggingen kan man spare nærmere 50 prosent av utgiftene til oppvarming og samtidig gjøre en stor innsats for klimaet.

Klimasmart Landbruk Østfold er et prosjekt delfinansiert av Klimasats, Interreg Nordsjøprogrammet og Klima Østfold. Prosjektets målsetting er å redusere klimagassutslipp fra landbruket i fylket og i tillegg øke lønnsomheten gjennom å heve kompetansen blant bønder om energieffektivisering og klimasmart landbruk.

Prosjektet fortsetter i 2019. Det er søkt om Klimasatsmidler til en ny periode.

PROSJEKT - TEST AV FOSSILFRIE ARBEIDSMASKINER OG KJØRETØY HOFFLEVERANDØR FRA ØSTFOLD

Prosjektet «Test av fossilfrie arbeidsmaskiner og kjøretøy» leverte en elektrisk hjullaster til uttesting i Slottsparken i Oslo.

Visste du at ca 30 prosent av transportutslippene i Norges største kommuner kommer fra byggeplasser? Alle kommuner kan ta kontakt med prosjektleder Gabriel Wergeland Krog for utlån av en fossilfri arbeidsmaskin.

Det var nettopp det Kongehuset gjorde da de var på jakt etter en ny hjullaster til maskinparken i Slottsparken.

Maskinen ble flittig brukt gjennom hele utlånsperioden og tilbakemeldingene var gode. En stille og eksosfri arbeidsmaskin, som likevel er sterk og takler krevende arbeid gjennom en hel arbeidsdag viste seg å passe perfekt i en av Norges mest kjente parker.

Så populær var maskinen, og så fornøyde var Kongehuset, at vi nå sammen har lagt planer for videre uttesting av andre spennende nyheter i 2019.

Dermed kan prosjektet nå føre opp tittelen «Hoffleverandør» på «CV'en».

Prosjektet strekker seg fra Halden i sør til Gol i nord, og 60 av de 92 kommunene i prosjektområdet har benyttet seg av muligheten til å teste en eller flere av de fossilfrie maskinene. Østfold har vært mest toneangivende blant fylkene. Maskinene som er tilgjengelige strekker seg fra en 25 tonns helelektrisk gravemaskin til hjullastere, en elektrisk lastebil og gartnerpakker med alt fra motorsager, løvblåsere og håndsakser.

Kortfattet er hensikten å bistå virksomheter med å sette fokus på fossilfrie maskiner og bistå med utlån av maskiner til kommuner og bedrifter som vurderer å anskaffe nytt utstyr.

Prosjektet er delfinansiert med midler fra Klimasats og Interreg.

Les mer om prosjektet på www.fossilfriemaskiner.no.

KOMMUNIKASJON OG FORMIDLING

I Klima Østfold jobber vi helhetlig med kommunikasjon. Det vil si at vi jobber målrettet for å sikre godt samarbeid med alle våre samarbeidspartnere, men også ut mot befolkningen og beslutningstakere ved bruk av forskjellige hjelpemidler.

Arrangementer og pressedekning:

Vi har i 2018 gjennomført, eller medvirket på, over 35 arrangementer med mer enn 1300 deltakere. I tillegg var ca 1360 innom Klimalåven på Markens Grøde. Vi har blitt nevnt 50 ganger i ordinære mediekkanaler, 106 ganger i eksterne publikasjoner, og blitt invitert til å holde presentasjoner på eksterne arrangementer. Dette har gjort at vi i stor grad har nådd ut til et bredt spekter av befolkningen. Se et variert utvalg her:

- Elsykkel + bok = Suksess (elbil.no)
- Korntørker: De fossilfrie alternativene (Bondebladet)
- Hva skjer i Østfold fylkeskommune neste uke (TV Østfold)
- Fremtidens grønne transport- og logistikksystemer (Moss Avis)
- Unytter varmen under taket til å tørke korn (Rakkestad Avis)
- Klimasmart stedsutvikling (Moss Avis)
- Innføring i grønn kommune-økonomi (Fredrikstad Blad)
- Stor interesse for korntørkerfagdag (Norsk Bondelag)
- Kristin Halvorsen utfordrer Fredrikstad på Klima (Fredrikstad Blad)
- Østfolds energisystem (Halden Arbeiderblad)
- - Vi kan gjøre mye i Østfold (Moss Avis)
- Vil snakke klima med byens innbyggere (Moss Avis)
- - Å forhindre klimautslipp er en del av den daglige driften som økobonde (Nationen)
- Kan prøve el-gravere (Halden Arbeiderblad)
- Nå kan du låne en 25 tonns elektrisk gravemaskin (Naturpress - Energi og klima)
- Interreg-støtte gir elsykkel-boom i Østfold (Interreg.no)
- Gratis utlån av el-sykler i Halden (Høgskolen i Østfold)
- Dette er messens store nysatsing: - Det er veldig aktuelt! (Rakkestad Avis)
- Kommunen tester elektriske maskiner (Akershus Amtstidende)
- Må syne at han duger - Fyrste elektriske hjullastaren i Buskerud skal testes av skeptiske vaktmeistrar i Gol (Hallingdølen)
- Her leveres en spesiell maskin til Re VGS (ReAvisa)
- Markens Grøde 2018 (Kandusi.no)
- Låner ut elsykler til innbyggerne gratis (Rakkestad Avis)
- Velkommen til Klimalåven på Markens Grøde (Norges Bondelag)
- Gratis vårsjekk av sykkelen din på Vårmarked (Marker kommune)
- Lørdag er det klart for nytt vårmarked (Smaalenenes Avis)
- Flere ladestasjoner (Sarpsborg Arbeiderblad)
- Har fått penger til ladestasjoner (Smaalenenes Avis)
- Bedre Østfold-klima med EU-midler (Byavisa Moss)
- Sarpsborg vant den første Klima Østfold-prisen (Sarpsborg Arbeiderblad)
- Vant den første Klima-prisen (Moss Avis)
- Sarpsborg fikk klimapris, og Østfold får rolle i europeisk klimaarbeid (Naturpress)
- Sarpsborg kommune vant klimaprisen (TV Østfold)
- Prisbelønt for elbil-satsing (Dagsavisen Østfold)
- Østfold skal stake ut Klima-kursen (NRK)
- Prisbelønt for elbil-satsing (Dagsavisen)
- Tilbyr gratis test av fossilfrie anleggsmaskiner (Byggindustrien)
- Fossilfrie kommunale kjøretøy og maskiner (Kommunalteknikk)
- Få tilkjørt og test fossilfri anleggsmaskin gratis (Vegnett)
- Går fra diesel til biogass (Sarpsborg Arbeiderblad)
- Parkarbeiderne i Ski bytter fra bensin til batteri (Østlandets blad)
- Her er årets tre beste klimatiltak (Kommunal Rapport)
- Østfold nominert til klimapris (Moss Avis m.fler)
- Låner ut anleggsmaskiner (AT.no)

Digitale kanaler:

Klima Østfold sin Facebook-side har pr januar 2019 1170 følgere, og har en rekkevidde på ca 10 000 i snitt pr uke. Topp- og bunnivå i 2018 var en rekkevidde pr post på 8100 og 277. Totalt har 269 innlegg blitt publisert på Klima Østfold sin Facebook-side, og videoene som har blitt publisert er sett på i 12 400 minutter av 34 000 personer.

YouTube fungerer som en landingsplattform for videoene vi publiserer. Det er også her eksterne aktører finner og videreformidler de videoene vi har produsert. Totalt inneholder kanalen i dag 45 videoer og har hatt ca 4000 visninger. Videopublisering på YouTube blir i hovedsak brukt til deling av video med eksterne aktører og på nettsider, mens trafikken og visninger i hovedsak genereres på Facebook.

Twitter blir benyttet til små og korte oppdateringer fra arrangementer eller diskusjonspunkter. Twitterkontoen til Klima Østfold har 575 følgere og har publisert 637 innlegg totalt.

Klimaostfold.no er prosjektets nettside. Her publiserer vi artikler, arrangementsinformasjon og andre viktige saker. I 2018 ble det publisert 45 nye artikler på nettsiden. Besøktallene er ca 10 000 visninger pr januar 2019.

Klimakommunikasjon og PentaHelix:

Klimakommunikasjon er et utfordrende tema. Derfor ønsket vi i 2018 å hjelpe kommuner, klimakontakter og andre interesserte med å gjøre kommunikasjon til noe morsomt, enkelt og en naturlig del av arbeidsdagen. Det fikk vi muligheten til gjennom deltakelsen i Horisont2020-prosjektet PentaHelix.

I dette prosjektet arrangerte vi, i samarbeid med Østfoldforskning, en egen workshop i Klimakommunikasjon. Over 25 deltakere fra 6 land deltok.

Resultatet ble en egen klimakommunikasjonsbrosjyre med retningslinjer for hvordan man bør kommunisere sitt budskap. Det ble også utarbeidet en presentasjon med flere eksempler, slik at andre kommuner kan gjennomføre lignende workshops i sin egen organisasjon.

SAMARBEID OG KOORDINERING MED ANDRE NETTVERK OG AKTØRER

Energiforum Østfold:

Koordinator for Klima Østfold var sekretær for Energiforum Østfold også i 2018. I 2017 og 2018 utarbeidet Energiforum Østfold en ny strategi. Denne er fortsatt under spissing. Det nye nettverket skal tilby Klimapartnere-medlemskap i Østfoldregionen.

Klimapartnere kan utgjøre en arena for samarbeid mellom kommunene og næringslivet om det grønne skiftet. Klimapartnere er et utprøvd og vellykket konsept for klimaomstilling av næringslivet i andre regioner. Klimapartnere betraktes som et viktig verktøy av klimakontaktene i klimaarbeidet ut mot næringslivet. Per i dag er Halden, Sarpsborg og Fredrikstad kommune medlem i Energiforum Østfold.

René Rafshol deltok på seminar i forkant av ny strategi og Arbeidsutvalget har vært involvert underveis. Egen prosjektleder er ansatt for 2019. Koordinator for Klima Østfold trer ut av rollen som sekretær og vil samarbeide nært med ny prosjektleder.

Samarbeid med andre aktører, nettverk, prosjekter:

- Biogass Oslofjord-samarbeidet og Biogass 2020-prosjekter: Vi lagde arrangementet «Biogass for Dummies» under biogasskonferansen og Biogass Oslofjord bidro under seminar indre om infrastruktur til fornybart drivstoff.
- Sykkelkoordinator ved Østfold fylkeskommune (bl.a sykkelveier etter forenklede standarder) og prosjektledelsen i Bypakke Nedre Glomma: Det arrangeres jevnlig koordineringsmøter for utveksling om arrangementer, prosjektutvikling, innkjøpsavtaler mm.
- Trafikksikkerhetsutvalget og Pedalen/Kirkens bymisjon om sykkeltiltak
- Ungt Entreprenørskap - Klimakunnskap - opplegg for vg/u-skoler og juryering.
- Inspiria - Klimakunnskap - opplegg for vg/u-skoler.
- Koordineringsmøter med Smart Innovation Norway om deres «Smart by og samfunns-arbeidet» i Østfold-kommuner.
- Innkjøpsavdelingen ved Østfold fylkeskommune og Fylkenes innkjøpsnettverk: Samarbeid om innkjøp, om Klimasats-innkjøpsprosjektet og om kompetanseheving
- Fylkenes klimanettverk: Koordinator deltar. Utveksler erfaringer om liknende nettverk.
- Andre klimanettverk i landet: Samarbeid med Folloregionen gjennom Fossilfri 2030-prosjektet.
- Håpets katedral: Klima Østfolds sekretariat deler informasjon om deres arrangementer.
- Norsk Kommunalteknisk Forenings nettverksgruppe i Østfold for Bygg og eiendom: Koordinator deltok på noen samlinger. Samarbeidet er avsluttet.

Andre aktører/nettverk/prosjekter det etterstrebes koordinering med i henhold til handlingsplan 2018, men som ble nedprioritert i 2018:

- Planforum
- Vannområdene
- Covenant of Mayors
- Det ble ikke avholdt møter i Avfallsforum i 2018.

PROSJEKTUTVIKLING OG SØKNADSUTTELLING

En av de viktigste funksjonene til Klima Østfold-samarbeidet er å få inn midler til klimaarbeid i fylket gjennom ulike former for prosjektstøtte. Her er en oversikt over søknadsutvikling og -uttelling i 2018:

- Klimasats-nettverksstøtte: 450 000 kr til Klima Østfold.
- Forstudie: Fossilfrie drosjer i mindre byer. Klimasats: 250 000 kr, ØFK: 100 000 kr.
- Fossilfri 2030-satsingen:
 - Økt aktivitet i prosjektet «Test av større fossilfrie kjøretøy og maskiner». Klimasats: kr 5 120 000 kr. Prosjekteier: ØFK. Samarbeidspartnere: Klima Østfold, Oslo, Akershus, Buskerud, Vestfold og Telemark.
 - «Fossilfri grenseregion 2030 (fortsettelse av «Hela gröna vägen»-prosjektet). Interregstøtte: ca 600 000 Euro over 3 år, hvorav ca. 200 000 til norske aktører. Samarbeidspartnere: Klima Østfold, ØFK, Fyrbodal, Elbilforeningen, Inspiria, Pedalen, Rakkestad Næringsråd, Follo Regionråd, Dalsland Energi- og Miljø, Trollhättan energi. I tillegg til midlene fra Interreg har ØFK og Bypakke Nedre Glomma innvilget støtte til prosjektet. Bypakkas midler skal brukes til sykkelaktiviteter på skolene i Nedre Glomma.
- Klimaplanprosjektet:
 - Fylkesmannens skjønnsmidler: 300 000 kr (I tillegg til 500 000 som ble tildelt i 2017).
 - Horisont 2020: PentaHelix; ca 2 mill. NOK.

Østfoldkommuner utløste til sammen 4 millioner kroner fra Klimasats utover midlene nevnt over, de fleste på egenhånd og et par søknader fikk bistand fra Klima Østfold-sekretariatet. I tillegg fikk ØFK tildelt kr 450 000 kroner til forstudier på vegne av Biogass Oslofjord-samarbeidet.

Klima Østfold var arrangør eller medarrangør på over 35 arrangementer i 2018.

REGNSKAP 2018

	Budsjett 2018	Regnskap 2018
Saldo/overført januar	1 085 920	1 085 920
Finansiering		
Bidrag fra kommunene ¹	827 000	835 816
Bidrag fra Fylkeskommunen	777 000	781 032
Bidrag fra Fylkesmannen	50 000	75 000
Eksterne midler:		
Skjønnsmidler fra Fylkesmannen til prosjekt Energi- og klimaplaner ²	500 000	0
Skjønnsmidler fra Fylkesmannen	100 000	0
Klimasats, Nettverksstøtte	450 000	450 000
Total	3 789 920	3 227 768
Utgifter:		
Lønn koordinator, KØ-andel kommunikasjonsrådgiver og utstyr	1 150 000	1 142 605
Prosjektadmin, reiser for "sekretariatet"	15 000	14 883
Arrangere og delta på møter og konferanser	100 000	56 646
Studieturer, Kompetansehevingsaktiviteter	120 000	26 417
Nettside og formidling	30 000	20 705
Klimagassregnskap ³	200 000	-
Abbonement - Energiportalen	145 000	120 000
Holdningsskapende arbeid klimaplan, Grønne uker ⁴	290 000	
Støtte til sivilsamfunnet: Kompetanse- og bevisstgjøringstiltak ⁵	150 000	-
Andre aktiviteter	22 021	-
Klimasmart Landbruk-prosjektet. Forpliktete midler til egeninnsats	270 399	270 399
Fossilfrie maskiner + elsykler-prosjektet. Forpliktete midler til egeninnsats	300 000	300 000
Prosjekt Energi- og klimaplaner ⁶	997 500	342 821
Total:	3 789 920	2 294 475
Balance. Overføres til 2019:		933 293

Merknader til regnskap 2018

1. To kommuner ble uteglemt i 2017 og betalte 2017-bidrag i 2018.
2. Søknaden ble innvilget med kr 300 000. Midlene overføres i 2019 fra Moss kommune som søkte og mottok midlene på vegne av Klima Østfold.
3. I 2018 var intensjonen å benytte midlene på å bygge opp et eget system for klimagassregnskap. Dette har vi gått bort i fra i løpet av året. Beløpet øremerkes et samarbeid om Klimabudsjett og -regnskap i 2019.
4. Kampanjearbeid Grønne uker/Fossilfrie folk og firmaer er skjøvet til 2019 og framover. Beløpet er øremerket dette i 2019 og framover.
5. AU besluttet å gi dette til «Grønne uker»-potten (se 4). Beløpet er øremerket dette i 2019 og framover.
6. Differanse i Klimaplanprosjektet er skyldes: Utestående utgifter som vil dekkes 2019 (Ca. 260 000 kr). Klimaseksjonen til ØFK har dekket flere utgifter enn forventet. Vi har brukt mindre på foredragsholdere enn ventet. Noe arbeid er skjøvet på til 2019. Midlene øremerkes Klimaplanprosjektet. Merk også at i realiteten ble budsjettet nedjustert til 797 500 etter at bevilging fra Fylkesmannen i 2018 ble 300'.

Tilleggsfinansiering:

Tabellen viser andel av ekstern finansiering fra prosjekter som har gått til aktiviteter i / relatert til Klima Østfold.

	Budsjett 2018	Regnskap 2018
EU-midler til klimaplanprosjekt	800 000	800 000
Interreg-prosjekter	250 000	250 000
Klimasats-støtte: Klimasmart Landbruk ⁷	625 218	450 000
Klimasats-støtte: Massivtre-prosjekt ⁸	2 057 446	1 350 309
Klimasats-støtte: Utlån av Fossilfrie maskiner og elsykler-prosjektet ⁹	300 000	400 000
Klimasats-støtte: Innkjøp av klimaløsninger ¹⁰	400 000	266 667
Finansiering fra ØFK til Prosjektet Innkjøp av klimaløsninger ¹⁰	250 000	166 667
Total	4 682 664	3 683 642

Merknader til Tilleggsfinansiering:

7. Prosjektet fortsetter i 2019 og resten av rammen vil benyttes da. Søsterprosjektet COBEN er ikke beregnet, men også herfra kommer prosjektmidler Østfoldkommunene til gode.
8. Prosjektet fortsetter i 2019 og resten av rammen vil benyttes da.
9. Estimert Østfold-andel i utstyr og tjenester (sykler, leie og frakt av maskiner, vedlikehold på syklene)
10. Prosjektleder startet i Mai 2018 og aktivitetene tilsvarer derfor ikke et helt år som budsjettet. For finansiering fra ØFK var det i opprinnelig handlingsplan lagt inn feil beløp i budsjettet. Det er rettet opp her.

Generelt: Det er ikke gjort beregninger på hvor mye kommunenes, Fylkeskommunens og Fylkesmannens egenandel i form av timer utgjør i prosjekt. Det er forskjeller på hvor mye den enkelte kommune legger inn av tid.

Oversikt kommunebidrag 2018:

	Innbyggertall 01.01.2018	Bidrag
0101 Halden	31037	66 556
0104 Moss	32588	68 882
0105 Sarpsborg	55543	103 315
0106 Fredrikstad	80977	141 466
0111 Hvaler	4540	26 810
0119 Marker	3567	25 351
0121 Rømskog	682	21 023
0122 Trøgstad	5337	28 006
0123 Spydeberg	5853	28 780
0124 Askim	15810	43 715
0125 Eidsberg	11414	37 121
0127 Skiptvet	3831	25 747
0128 Rakkestad	8202	32 303
0135 Råde	7465	31 198
0136 Rygge	16083	44 125
0137 Våler	5471	28 207
0138 Hobøl	5621	28 432
<i>Sum:</i>		781 032
Fylkesmannen i Østfold		75 000
Østfold Fylkeskommune		781 032

Bidrag 2017 - Etterfakturert 2 kommuner i 2018

	Innbyggertall 01.01.2017	Bidrag
0111 Hvaler	4517	26 776
0137 Våler	5335	28 003
<i>Sum:</i>		54 778

STATUS - HANDLINGSPLAN 2018

Tabellen viser handlingsplanen for 2018 og hva som er status for de ulike aktivitetene og prosjektene.

Fra handlingsplan 2018				Status årskiftet 18/19
2: Areal- og transport	Prosjekt/ Hovedaktivitet	Tiltak/ Delaktiviteter		
Redusere klimagassutslipp fra transport	Utesting av fossiltfrie maskiner og kjøretøy (Klimasats)	Teste fossiltfrie maskiner og kjøretøy i kommunene	Gjennomført. Fortsetter også i 2019.	
		Klimasats: Elsykkel-utlan gjennom bibliotekene.	Gjennomført: utlan. Fortsetter også i 2019.	
		Rammeavtale for kvalitets-eisykler til tjenestesykler	Rammeavtale for eisykler gjelder også i 2019.	
		Inkludere næringsslv for Fossilfri 2030-mål og erklæring (budsjekta 2.0)	Startet opp via Fossilfri 2030-prosjektet.	
Redusere eget transportbehov	Ladestolpe-utbygging	Seminar om infrastruktur for fossilfri transport - Indre Ø.	Gjennomført. Arbeidet følges opp i 2019.	
		Oppløsing utbygging av ladestolper.	Kontinuerlig. Ny rammeavtale under utarbeidelse.	
			Blir en del av faggrunnlaget etter klimaplanprosessen. Tiltak må vedtas og implementeres i kommunene i tiden framover.	
Redusere transportbehovet i Østfoldsamfunnet	Inkluderes i Klimapalanarbeidet		Blir en del av faggrunnlaget etter klimaplanprosessen. Tiltak må vedtas og implementeres i kommunene i tiden framover.	
3: Energibruk	Prosjekt/ Hovedaktivitet	Tiltak/ Delaktiviteter		
Mål	Bygg-gruppe	Arbeid med eiendomselater/NKF Netverksgruppe: 1. Fase ut fossil oppvarming 2. Energieffektivisering. Energy Performance Contracts 3. Solenergi - vurderer felles rammeavtale/innkjøp 4. Erfaringer fra Klimasats' massivtprosjekt.	Temaeethar vært løftet av koordinator på NKF netverksmøte. Forbud mot fossil olje til oppvarming vil medføre at kommunene faser ut all fossilt etter 2019.	
			Temat har vært løftet av koordinator på NKF netverksmøte.	
			Temaeethar vært løftet av koordinator på NKF netverksmøte.	
			Under gjennomføring. Mer eksstem kommunikasjon i 2019.	
Kutte utslipp og effektivisere energibruk i Vann og avløpssektoren	Massivtbygg	Klimasats. Støtte til nærsknader ved prosjektering av Massivtbygg	Blir en del av faggrunnlaget etter klimaplanprosessen. Tiltak må vedtas og implementeres i kommunene i tiden framover.	
			Kontinuerlig. I samarbeid med energiportalen.no	
Bidra til energitiltak i husholdningene	Stimulere til fossilfri oppvarming, enøk, solenergi i boliger	1. Abonnere på og spre informasjon om fossilforbudet og energikalkulator for boliger. 2. Gjennomføre "Nye" Grønne ukerdager i kommuner, inkludert gjennomføre Enøk-kveld/ oljerkanpanje for å øke bruken av energirådgivning/energikalkulator for boliger og stimulere til tiltak.	Ikke startet opp. Startes 2019.	
4: Forbruk og avfall	Prosjekt/ Hovedaktivitet	Tiltak/ Delaktiviteter		
Redusere miljøbelastningen og etterspørme klimaløsninger ved kommunale innkjøp	Klimavennlige innkjøp.	1. Klimasats: Støtte til innkjøp av kjøretøy, tjenester/varer som innebærer mye transport og andre innkjøp ved ønsker. Gjennomføre noen innkjøp 2. Samling for kompetanseheving om miljø-mulighetene i nytt anskaffelsesregelverk 3. Felles innkjøp som for eks. smarte VA-målere	Prosjektet startet opp. Fortsetter også i 2019.	
			Ikke gjennomført.	
			Pågår. Ladestolper og sykler.	
			Det har ikke vært møter i Avfallsforum i 2018.	
Redusere utslipp fra avfall	Gjennom nettverk og uformelt samarbeid med andre aktører.	Se "1. Koordinering, erfaringsoverføring og samarbeid med andre aktører"	Blir en del av faggrunnlaget etter klimaplanprosessen - spesielt klimabusjett som verktøy. Må vedtas og implementeres i kommunene i tiden framover	
Redusere avfallsmengden				
Øke gjenvinningssgraden				
Erfaringsdeling om miljøledelse og miljøsertifisering	Inkluderes i Klimapalanarbeidet			

* "Tiltaksområde 1" var i handlingsplanen 2018 Klimapalanarbeidet.

STATUS - HANDLINGSPLAN 2018

5: Kunnskap, holdninger og informasjon		Prosjekt/ Hovedaktivitet	Tiltak/ Deaktiviteter	Status årsskifte 18/19
Mål	Kompetanseheving: Klimakontaktene, andre i kommunen, næringsliv, samfunnet	Inkluderes i Klimaplanarbeidet		Gjennomført. Kontinuerlig arbeid.
	Forankre og engasjere Klimarådet i Klima Østfold	Klimarådskonferansen		Gjennomført.
	Øke kunnskap i kommunednin om hvordan man kan dra nytte av Klima Østfold, øke sekretariatets kunnskap om hver kommune	Klima Østfold-sekretariatets "Kommunelurné"	Møte med klimakontakt, eksempelvis rådmann, tekniske sjef, eiendom med flere i kommunene, utfra kommunene ønsker	Det har ikke vært kapasitet i 2018 utover noe oppfølging av Nye Indre Østfold kommune.
	Heve befolkningens kunnskapsnivå om miljø og klima, samt tiltak	I iht kommunikasjonsstrategi og informasjonsplan. Gjennom de andre prosjektene/aktivitetene	Aktivt bruke Facebook, Twitter og webside, samt kommunenes websider. Informaterell og stands på lokale arrangementer. Se også "gjerne uker" og "Fossilfri 2030"	Gjennomført. Kontinuerlig arbeid.
	Dialog og samarbeid mellom kommunene og næringslivet.	Energiforum Østfold	Våren 2018 vil netverket utarbeide ny strategi og formål.	Gjennomført.
	Se også "Fossilfri 2030".	Involvere relevant næringsliv i "nye" Grønne Uker med næringslivet som delvis målgruppe Smart energi/AMS-prosjektet	Mobilisering av befolkning, små og mellomstore bedrifter om fossilfri oppvarming og transport Kommunisere om og delta i aktiviteter i det Enovastøttede AMS-prosjektet «smart energi».	Ikke startet opp. Startes 2019. Gjennomføres av Smart Energi.
6: Landbruk		Prosjekt/ Hovedaktivitet	Tiltak/ Deaktiviteter	
Mål	Redusere klimagassutslipp fra og øke fornybar energiproduksjon i landbruket	Klimasmart landbruk 2016-18	Kursing av jordbrukere fortsetter. Energieffektiv traktorkjøring, drenering, gårdsvarme, energiproduksjon fra løvetak, bioenergi og biogass, fremme fossilfri alternativer aa.konverfasdaa.no Energirådgivning til utvalgte gårder, spredning av erfaring Aktiviteter overfor agronomilever og -lærere på Inspira	Gjennomført. Prosjektet er forlenget og går til sommer 2019.

Sarpsborg kommune

Fredrikstad kommune

Råde kommune

Rygge kommune

Eidsberg kommune

Hobøl kommune

Hvaler kommune

Marker kommune

Rakkestad kommune

Rømskog kommune

Skiptvet kommune

Spydeberg kommune

Trøgstad kommune

Våler kommune

Askim kommune

Moss kommune

Halden kommune

Fylkesmannen
i Oslo og Viken

ØSTFOLD
FYLKESKOMMUNE

**KLIMA
ØSTFOLD**

►► TID FOR HANDLING

